

Nr 118.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring i pensioneringen av vissa provinsialläkare med flera; given Stockholms slott den 9 mars 1923.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Herm. Lindqvist.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1923.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Lindqvist, anför:

När förslag om verkställande av utredning beträffande vissa till pensionsväsendet hörande frågor den 29 juni 1921 framlades inför Kungl. Maj:t, erinrade chefen för finansdepartementet därom, att provinsialläkar-

distriktskommittén i sitt den 16 december 1920 avgivna betänkande framlagt vissa förslag, som hade avseende å provinsialläkarnas pensionering, samt att yttrande i ärendet inhämtats från extra provinsialläkarnas pensionskassa; och hemställde departementschefen, att även denna fråga måtte göras till föremål för den ytterligare utredning, som kunde finnas erforderlig. Denna hemställan bifölls; och fick den kommitté, som av Kungl. Maj:ts förstnämnda dag tillsattes för utredande av vissa till pensionsväsendet hörande frågor, (1921 års pensionskommitté) alltså för vidare behandling i oförmålda avseende mottaga provinsialläkardistriktskommitténs nyssnämnda betänkande jämte däröver avgivet yttrande, varefter den 14 november 1921 till pensionskommittén för att tagas i övervägande vid fullgörande av dess uppdrag överlämnades medicinalstyrelsens skrivelse den 27 september 1921 med en av A. G. Nyblin med flera extra provinsialläkare gjord ansökning om beredande av förhöjd pension åt äldre extra provinsialläkare.

Sedermera anbefalldes kommittén genom remiss den 30 oktober 1922 att skyndsamt avgiva utlåtande över en av styrelsen för svenska provinsialläkarföreningen i skrivelse den 14 i samma månad gjord framställning om vidtagande av vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande provinsialläkares rätt till pension, varjämte kommittén, för att tagas i övervägande vid avgivande av sålunda infordrat utlåtande, genom tilläggsremiss den 22 november 1922 fått mottaga en av extra provinsialläkaren A. G. Nyblin gjord, den 29 mars 1921 dagtecknad ansökning om förhöjd pension åt vissa extra provinsialläkare.

Till följd av nyssberörda remiss har pensionskommittén — under framhållande av att kommittén ursprungligen haft för avsikt att behandla förevarande spörsmål i sammanhang med ett av kommitténs huvudsakliga uppdrag, att utarbета förslag till ny civil pensionslag — den 22 december 1922 avgivit utlåtande med förslag rörande ändringar i pensionsförhållandena för vissa provinsialläkare och extra provinsialläkare.

Jag anhåller nu att få till behandling upptaga de av kommittén sålunda framställda förslagen.

*Gällande
pensions-
bestämmelser.*

För den historiska utvecklingen av bestämmelserna om rätt till pension för provinsialläkare och extra provinsialläkare ävensom angående de huvudsakliga ändringsyrkanden, som tid efter annan blivit framställda, har redogjorts i en kommitténs utlåtande bilagd promemoria, till vars innehåll jag för korthetens skull tillåter mig hänvisa. Här torde jag, i anslutning till kommitténs framställning, få i stora drag lämna en redo-

görelse för nu gällande pensionsbestämmelser för provinsialläkarkåren, d. v. s. förste provinsialläkare, provinsialläkare och extra provinsialläkare.

Rätten till pension för medlem av provinsialläkarkåren är reglerad dels genom lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension, dels genom reglementet den 30 december 1911 för extra provinsialläkarnas pensionskassa (sv. förf.-saml. nr 164 sid. 1) med däri den 19 november 1915 (nr 592) och den 31 december 1919 (nr 874) gjorda ändringar, dels ock genom kungörelsen av den 30 december 1911 angående rätt till pension för vissa extra provinsialläkare, som icke äro delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa (nr 164 sid. 10). Enligt 1907 års civila pensionslag med däri sedermera vidtagna ändringar inträder rätt till hel pension (i regel motsvarande det för vederbörande vid avgången gällande pensionsunderlag) för förste provinsialläkare vid 65 levnads- och 23 tjänstår samt för provinsialläkare vid 62 levnads- och 20 tjänstår, varvid såsom tjänstår får beräknas endast tid, varunder vederbörande varit anställd i statens tjänst. Uppgår antalet tjänstår icke till det i varje fall sålunda bestämda, erhålles avkortad pension i förhållande till det mindre antalet tjänstår. Härvid förutsättes likväl, att vederbörande kan räkna minst tio års anställning i stats-tjänst, ty i annat fall har han ingen som helst rätt till pension. Pensionsunderlaget är numera bestämt för förste provinsialläkare till 5,000 kronor och för provinsialläkare till 4,000 kronor med tillägg i båda fallen av intjänade ålders-tillägg. Då ålderstilläggen äro två å 500 kronor vardera, kan pensionsunderlaget, och sålunda även pensionen, utgöra för förste provinsialläkare 6,000 kronor och för provinsialläkare 5,000 kronor.

Extra provinsialläkarnas pensionskassa har till uppgift att bereda pension vid avgången åt extra provinsialläkare ävensom tilläggs-pension åt sådana till provinsialläkare beförade extra provinsialläkare, vilka vid avgång från tjänsten icke kunna erhålla pension å minst 4,000 kronor. Delaktighet i kassan är obligatorisk för varje efter 1912 års ingång första gången antagen extra provinsialläkare, vars avlöning helt eller delvis utgår från landsting, och som icke fyllt 45 år. Delaktighet står öppen för varje annan extra provinsialläkare, som inom 1914 års utgång eller sedermera inom ett år efter det anställning första gången tillträtts gör anmälan om inträde. Delägare i kassan, som befördras till provinsialläkare, kvarstår vid delägarskapet, dock med viss begränsning i avseende på skyldigheter och rättigheter. Kassans inkomster utgöras dels av de avgifter, som reglements-enligt skola erläggas av kassans delägare, av landsting, kommuner eller andra samhällen samt av staten, dels ock av de gåvor, med vilka kassan kan varda ihågkommen, ävensom räntor. Delägarnas avgifter äro årsavgifter och tilläggsavgifter. Årsavgiften utgör 200 kronor för varje delägare. Tilläggsavgift erlägges av delägare, vilkens ålder vid inträdet i kassan överstiger 35 år, och utgår med växlande belopp allt efter delägens inträdesålder. För delägare, till vilken utgår avlöning från landsting, erlägges av vederbörande landsting årsavgift av 200 kronor och av staten årsavgift av likaledes 200 kronor. För annan delägare erlägger vederbörande kommun eller samhälle, som genom förbindelse åtagit sig sådan betalningsskyldighet, de årsavgifter, som eljest skolat erläggas av landstinget och staten, alltså 400 kronor. Pension utgår såsom hel pension, avkortad pension eller tilläggs-pension. Hel pension å 4,000 kronor tillkommer den, för vilken stadgade inbetalningar fullgjorts och som uppnått 65 års ålder, vid vilken

ålder delägare, som är extra provinsialläkare, ock är skyldig att avgå från tjänsten. Avkortad pension utgår med belopp under 4,000 kronor, motsvarande den i kassan för delägaren avsatta premiereserven, och tillkommer efter tjänstens indragning eller under vissa andra förutsättningar delägare, som icke är berättigad till hel pension. Tilläggspension tillkommer sådan till provinsialläkare befordrad delägare, vilken enligt civila pensionslagen vid tjänstens frånträddande icke kommer i åtnjutande av pension å 4,000 kronor för att, i den mån den för honom avsatta reserven det medgiver, utfylla pensionen till nämnda belopp.

I sammanhang med beslutet om inrättande av extra provinsialläkarnas pensionskassa förklarades, enligt 1911 års riksdags medgivande, i förenämnda kungörelse den 30 december 1911, att extra provinsialläkare, vilkens levnadsålder vid 1912 års ingång överstege 45 år och som icke bleve delägare i nämnda kassa, skulle, därest han omedelbart vid uppnådda 65 år avginge från sin tjänst, vara berättigad att vid avskedstagandet erhålla en årlig pension av statsmedel till belopp av 1,500 kronor.

*Framställda
erinringar
mot gällande
pensions-
bestämmelser.*

I de erinringar, som framställts mot sålunda gällande grunder för pensionering av befattningshavare tillhörande provinsialläkarkåren, har framhållits huvudsakligen, att, ehuru den extra provinsialläkaren har alldeles samma åligganden inom extra distriktet som provinsialläkaren inom sitt distrikt, tjänstetiden såsom extra provinsialläkare likväl icke får räknas vederbörande till godo för statspension efter befordran till statstjänst; att de med upprättandet av extra provinsialläkarnas pensionskassa avsedda ändamål icke syntes hava uppnåtts utan snarare kunde anses vara alldeles förfelade särskilt till följd av de dryga avgifter, som drabbade den, som vid inträdet i kassan överskridit 35 års ålder, ett förhållande, som menligt inverkat på anslutningen till kassan; samt att den avgiftsfria statspensionen å 1,500 kronor åt äldre extra provinsialläkare vore alldeles otillräcklig, då det visat sig, att förväntningarna om motsvarande bidrag till vederbörandes pensionering från landsting eller kommun icke alltid uppfylldes. Yrkanden hava därför framställts, att tjänstetiden såsom extra provinsialläkare måtte få efter befordran till provinsialläkare räknas såsom tjänstår för pension enligt civila pensionslagen; att delägarna i förenämnda pensionskassa måtte få åtnjuta statsbidrag även i fall, där avlöningen icke utgår av landsting, och att bidrag från staten och landsting måtte utgå icke blott såsom nu till årsavgiften utan även såsom lättnad i de betungande tilläggsavgifterna; att kassan måtte anslutas till statens anstalt för pensionering av folkskollärare med flera, särskilt med hänsyn till den i samband därmed i utsikt ställda lindringen av avgifterna; samt att den vissa äldre extra provinsialläkare tillförsäkrade statspensionen å 1,500 kronor måtte höjas till 3,000 å 3,500 kronor och tillkomma även sådan extra provinsialläkare, som vid ingången av år 1912 var mellan 40 och 45 år gammal.

Pensionskommittén anför nu för sin del:

Då kommittén närmare granskat pensioneringsbestämmelserna beträffande befattningshavare tillhörande provinsialläkarkåren, hade kommittén kommit till den övertygelsen, att dessa bestämmelser under nuvarande förhållanden icke på ett fullt tillfredsställande sätt ordnade pensioneringen och att de framställda erinringarna därför i flera hänseenden icke saknade fog.

Ändringar i pensionsförhållandena för provinsialläkarkåren i allmänhet.

Pensionskommittén.

Vad först beträffar pensioneringen genom extra provinsialläkarnas pensionskassa ville kommittén erinra därom, att denna pensionering byggts på den förutsättningen, att de extra provinsialläkarna skulle i allmänhet bliva landstingsavlönade och därför i regeln få bidrag till pensioneringen från landsting och staten. Detta syntes emellertid icke hava blivit fallet i den utsträckning, som förväntats; och därför samt på grund tillika av de synnerligen dryga avgifterna hade kassan icke vunnit tillslutning av andra än dem, som efter kassans tillkomst tillträtt landstingsavlönad extra provinsialläkarbefattning vid lägre levnadsålder än 45 år och alltså reglementsenligt icke kunnat undgå att inträda i kassan. Också hade åtskilliga förslag under senare åren framkommit i syfte att genom förbättrade anordningar och gynnsamma övergångsbestämmelser för dem, som vid kassans bildande redan voro anställda såsom extra provinsialläkare, locka till ökad anslutning. I detta avseende har kommittén erinrat om det förslag, som avgivits av sakkunniga för utredning rörande det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering (centraliseringssakkunniga), samt om statskontorets i däröver avgivet utlåtande framlagda ändringsförslag; och hade icke frågan numera kommit i ett väsentligen annat läge, skulle enligt kommitténs mening knappast någon tvekan förefunnits mot att förorda nu ifrågavarande kassas anslutning till den centrala pensioneringsinstitution, som upprättats under namn av statens anstalt för pensionering av folkskollärare med flera, på ungefär likartade grunder, som gälla för pensionering av distriktsveterinärer. Kommittén har emellertid framhållit, att, medan antalet ordinarie och extra provinsialläkardistrikt vid tiden för kassans upprättande utgjort 139 respektive 169 samt för närvarande utgjorde 216 respektive 104, extra distriktet enligt ett av provinsialläkardistriktskommittén framlagt och av riksdagen i princip godkänt förslag komme att under de närmaste åren i stor utsträckning ombildas till ordinarie distrikt, med påföljd att antalet extra distrikt efter omorganisationens genomförande beräknades komma att utgöra endast 15. Under sådana förhållanden komme givetvis utsikten för en extra provinsialläkare att vinna befordran till ordinarie att ställa sig vida gynnsammare än vid tiden för kassans

upprättande; och om utvecklingen ginge i sålunda inslagen riktning, syntes en särskild pensionering av extra provinsialläkare icke i framtiden bliva behöfvig. På grund härav torde inom kort, såsom ock av kassans direktion i dess förenämnda utlåtande framhållits, kunna bliva fråga om att avveckla kassan. Att under sådana omständigheter nu utan tvingande nödvändighet förändra och omlägga kassans pensionsgrunder, syntes knappast vara lämpligt, helst som tillfredsställande pensionsförhållanden torde kunna på annan väg erhållas, såsom kommittén i fortsättningen av sitt utlåtande närmare komme att utveckla.

Beträffande den inverkan, berörda ombildning av extra provinsialläkardistrikt till ordinarie komme att hava å pensionsförhållandena, anför kommittén följande.

Med denna organisation, som innebure, att praktiskt taget all läkarvård å landsbygden komme att handhavas av i statens tjänst anställda läkare, följde givetvis, att en mängd extra provinsialläkare, ofta vid rätt framskriden ålder, komme att övergå till statstjänst i sammanhang med att det extra läkardistrikt, där vederbörande vore anställd, förändrades till ordinarie distrikt; och då enligt nu gällande bestämmelser tjänstetiden såsom extra provinsialläkare icke finge räknas såsom tjänstår för pension enligt den civila pensionslagen, bleve ställningen för dem i pensionshänseende i många fall mycket ogynnsam, vare sig de tillhörde extra provinsialläkarnas pensionskassa eller icke. Bland de under senare åren till provinsialläkare i sammanhang med distriktsförändring befordrade extra provinsialläkarna vore många, som vid uppnäendet av pensionsåldern icke kunde komma att räkna det för hel pension föreskrivna antalet av 20 år i statens tjänst; och uteslutet vore ingalunda, att fall kunde förekomma, då antalet sådana år icke komme att uppgå ens till 10, i följd varav vederbörande skulle vara utesluten från någon som helst pension enligt nämnda lag.

På grund av vad sålunda anförts har kommittén förordat ett ingripande för att på ett tillfredsställande sätt ordna pensionsförhållandena med anledning av förenämnda omorganisation. Beträffande de utvägar, som i sådant syfte tidigare ifrågasatts, erinras därom, att provinsialläkardistriktskommittén bland annat föreslagit, att avgångsåldern för provinsialläkare skulle höjas från 62 till 65 år och i sammanhang därmed den för hel pension erforderliga tjänståldern bestämmas till 23 år i stället för 20. I anledning härav anför pensionskommittén:

Därest avgångsåldern bestämdes i enlighet med berörda förslag, men däremot antalet tjänstår för hel pension bibehölles oförändrat, skulle vederbörande kunna intjäna ytterligare tre år och därigenom få motsvarande ökning av statspensionen. Då det under nu rådande förhållanden blivit ganska vanligt, att provinsialläkare fått kvarstå några år efter uppnädd ålder av 62 år, utan att såvitt bekant olägenheter därigenom uppstått, skulle pensionskommittén visserligen icke för sin del haft något att erinra mot förslaget om avgångsålderns höjning; men då medicinal-

styrelsen hyst betänkligheter och motsatt sig förslaget, samt en sådan åtgärd i allt fall icke syntes ensam kunna vara tillfyllest, torde annan utväg få sökas till sakens ordnande.

Kommittén har vidare framhållit, att provinsialläkardistriktskommittén i sådant syfte hemställt även om sådan ändring i den civila pensionslagen, att hela den tid, under vilken extra provinsialläkartjänst innehafts, måtte få räknas till godo såsom tjänstår för pension enligt nämnda lag. Beträffande denna fråga yttrar pensionskommittén:

Visserligen vore det alldeles riktigt att, såsom provinsialläkardistriktskommittén framhållit, extra provinsialläkare inom sitt distrikt författningsenligt hade att besörja de provinsialläkaren tillkommande göromål och därvid ställa sig till efterrättelse vad i instruktionen funnes för provinsialläkare föreskrivet. Men ungefär detsamma gällde för de kommunalt anställda veterinärerna i förhållande till de statsanställda läsveterinärerna; och jämväl på andra områden syntes liknande förhållanden råda, exempelvis mellan lärare vid statsskolorna å ena och lärare vid kommunala eller vissa enskilda läroanstalter å andra sidan, mellan domare på landsbygden och vid underrätterna i städerna. En så vidsträckt rätt till tjänstårsberäkning, som av provinsialläkardistriktskommittén föreslagits för provinsialläkares pensionering, syntes därför knappast kunna ifrågasättas utan att hänsyn därvid toges till andra likartade fall. Tillika kunde erinras därom, att den tjänstålder, som erfordrades för hel pension åt provinsialläkare, blivit nedsatt från 27 år, som ursprungligen fastställdes i civila pensionslagen, till 20 år enligt en år 1911 vidtagen ändring. Anledningen till denna nedsättning hade varit att, då det visat sig, att befordran från extra provinsialläkare till provinsialläkare under då rådande förhållanden i allmänhet ägde rum först vid så framskriden ålder, att 27 år i statstjänst i regel icke kunde uppnås, man föredragit att vidtaga en sänkning av antalet för hel pension erforderliga tjänstår framför att medgiva en sådan principiell och måhända till sina konsekvenser betänklig avvikelse från pensionslagens grunder, som skulle ligga i tillgodoräkandet av tid i enskild tjänst såsom tjänstår för avpassande av statspensions belopp. I sak innebure ändringen ungefär detsamma som ett medgivande för provinsialläkare att av sin tjänstetid såsom extra provinsialläkare tillgodoräkna intill 7 år. Att vid sådant förhållande nu medgiva ett tillgodoräkande av hela tiden i extra provinsialläkarbefattning utan att samtidigt åter höja det för hel pension föreskrivna antalet tjänstår till 27 skulle i själva verket innebära en dubbelberäkning, något som givetvis icke borde ifrågakomma. Ett alldeles liknande förhållande ägde rum beträffande förste provinsialläkare, i det att för dem i pensionslagen ursprungligen varit fastställt ett antal av 30 tjänstår för hel pension, som dock sedermera nedsatts till 23.

Vidare borde framhållas, att frågan om rätt att för pension enligt civila pensionslagen få såsom tjänstår i statstjänst tillgodoräkna sig verksamhet utom stats-tjänsten varit föremål för utredning av 1902 års löne regleringskommitté. Löne-regleringskommittén hade i utlåtande av den 29 maj 1920 till en början erinrat om, att, då pension vore att anse såsom en uppskjuten lön för i tjänsten fullgjort arbete, en genomgående tjänstårsberäkning för pension måste anses principiellt riktig och lämpligen kunde genomföras, när pensionsväsendet centraliserades

i en enda anstalt, varjämte kommittén framhållit, att en sådan grundsats vunnit tillämpning enligt reglementet av den 31 december 1919 för statens anstalt för pensionering av folkskollärare med flera. I avvaktan på en dylik lösning av föreliggande spörsmål hade emellertid löneregeringskommittén ifrågasatt införande i den civila pensionslagen av ett stadgande om tillgodoräknande i pensionshänseende av viss verksamhet utom statstjänsten, varvid kommittén ansett dels att medgivandet att i pensionshänseende tillgodoräkna sig annan verksamhet än i statstjänst borde avse allenast sådan verksamhet, som ur det allmännas synpunkt kunde anses likvärdig med eller av högre värde än den, som vederbörande befattningshavare hade att utföra i den befattning, från vilken avgången skulle ske, dels ock att, då för dylik verksamhet utom statens tjänst några pensionsavgifter icke kunde hava influtit till vederbörande pensionsfond samt en statens befattningshavare finge antagas i regel genom egna avgifter bestrida en tredjedel av sin pensionering, under det att återstående två tredjedelar bekostades av statsverket, allenast två tredjedelar av den tid, varunder befattningshavare utom statens tjänst utövat verksamhet av förenämnd beskaffenhet, borde få komma i beaktande vid tjänstårsberäkning för erhållande av pension.

Efter erinran därom att nu berörda, av löneregeringskommittén verkställda utredning den 12 januari 1922 överlämnats till pensionskommittén för att tagas i övervägande vid fullgörande av det åt kommittén lämnade uppdraget, meddelar pensionskommittén, att kommittén vid förberedande behandling av frågan om en ny civil pensionslag dryftat nu ifrågavarande spörsmål, men att vid utarbetandet av preliminärt förslag till sådan lag spörsmålet lämnats öppet; och hade kommittén ännu icke tagit bestämd ståndpunkt till frågan, huruvida och i vilken utsträckning ett allmänt stadgande om tillgodoräknande av annan verksamhet än i statstjänst för pension såsom statstjänare vore att tillråda. Emellertid ville det synas pensionskommittén, som om i nu förevarande fall pensionsförhållandena skulle kunna på tillfredsställande sätt ordnas genom vissa övergångsbestämmelser i sammanhang med nu pågående omorganisation, utan att man därigenom behövde riskera att i någon mån föregripa frågans slutliga avgörande.

Det torde, yttrar kommittén, med ganska stor visshet kunna antagas, att, sedan den nu påbörjade förändringen av extra distrikt till ordinarie blivit slutförd och det alltså komme att finnas endast ett försvinnande litet antal extra distrikt i jämförelse med antalet ordinarie distrikt, den som därefter ägnade sig åt provinsialläkarbanan i regel kunde bliva provinsialläkare vid sådan levnadsålder, att han vid avgången kunde räkna föreskrivet antal tjänstår för hel pension. Såsom förut antytts, vore det därför enligt kommitténs uppfattning tillräckligt att i nu förevarande fall genom en övergångsbestämmelse ordna pensionsförhållandena för dem, som nu redan vore inne på provinsialläkarbanan, alltså

för nuvarande generation av provinsialläkare och extra provinsialläkare. Detta hade syns kommittén utan ändring i själva pensionslagen kunna ske genom ett fristående stadgande på ungefär liknande sätt, som kommit till tillämpning, då en enskild institution övertagits av staten, exempelvis då tekniska högskolans materialprovninganstalt ombildades till statens provningsanstalt och medgivande lämnades därtill, att de vid övertagandet anställda befattningshavarna vid institutionen finge i pensionshänseende tillgodoräkna sig sin verksamhet vid institutionen, innan den av staten övertogs.

Kommittén uppdrager härfter de närmare riktlinjerna för sitt förslag. Genom den för hel pension erforderliga tjänstetidens sänkning hade redan en tid av intill 7 år i extra provinsialläkarbefattning i själva verket fått tillgodoräknas för pension efter befordran till provinsialläkare. Det gällde då att överväga, i vad mån ytterligare tillgodoräknande syntes kunna tillstyrkas. Pensionskommittén, som funne sig icke nu böra gå längre än vad 1902 års löneregleringskommitté föreslagit rörande grunderna för tillgodoräknande i pensionshänseende av tid, då, under verksamhet utom statstjänsten, några pensionsavgifter icke kunnat inflyta till statens pensionsfond, ansåge, att av den tjänstetid, som översköte nyssnämnda 7 år, endast två tredjedelar borde få tillgodoräknas för statspension. Emellertid hade några av dem, som blivit delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa, befordrats till provinsialläkare, och det vore att förvänta, att dylik befordran under nuvarande övergångsförhållanden vunnes av flertalet av kassans delägare. På grund härav och då de avgifter, som av och för dem erlagts till kassan, i regel icke kunde komma dem till godo i form av tilläggspension från kassan, hade kommittén funnit lämpligt att, under förutsättning att den premiereserv, som för dem stode inne hos kassan, överfördes till pensionsfonden för civila tjänst innehavare, dessa till statsanställning befordrade kassadelägare utöver förenämnda två tredjedelar av tiden i extra provinsialläkartjänst måtte av återstående tredjedelen få tillgodoräkna sig ytterligare så många år, som motsvarade den tid, för vilken årsavgifter inestode hos kassan. Ett sådant överflyttande av i kassan inestående premiereserv för viss delägare kunde icke anses annat än riktigt, då i själva verket staten övertog den pensioneringsskyldighet, som eljest ålegat kassan. Endast i det fall, att statspensionen oaktat det föreslagna tillgodoräkandet bleve så avkortad, att densamma icke uppginge ens till 4,000 kronor och kassan alltså reglements enligt hade skyldighet att utgiva tilläggspension, borde kassan givetvis hava rätt att behålla så mycket av pre-

Kommitténs
förslag.

miereserven, som erfordrades för att kassan skulle kunna uppfylla sin skyldighet. För att ett sådant överflyttande av medel från kassan till pensionsfonden skulle kunna äga rum erfordrades ett tillägg till kassans reglemente, i vilket hänseende pensionskommittén i fortsättningen av sitt utlåtande framlagt förslag.

Kommittén har ansett sig böra framhålla, att tillgodoräknande av tid i extra provinsialläkartjänst innebure, att denna tid skulle inberäknas vid avgörandet av frågan om över huvud taget någon pension borde tillkomma vederbörande, samt att sådant tillgodoräknande givetvis borde äga rum icke endast, när avgång från statstjänsten skedde i vanlig ordning vid uppnående av föreskriven avgångsålder, utan även då på grund av olycksfall i tjänsten eller sjukdom avgång från tjänsten måste ske tidigare enligt bestämmelserna i civila pensionslagen.

Såsom exempel till upplysning om, hur kommittén tänkt sig, att pensionsförhållandena under övergångstiden skulle ordnas, har kommittén anfört följande.

En extra provinsialläkare, som icke är delägare i pensionskassan, blir vid 55 års ålder efter 25 års tjänstgöring såsom extra provinsialläkare befordrad till provinsialläkare; vid avgångsåldern 62 år har han sju år i statstjänsten och räknas honom därutöver tillgodo tolv år [$\frac{2}{3}$ av $(25 - 7) = 12$]; han får alltså avkortad pension, motsvarande $\frac{19}{20}$ av pensionsunderlaget. Har han varit delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa under till exempel fem år och av honom i sådan egenskap erlagda avgifter fortfarande innestå hos kassan, får han hel pension och överföres den hos kassan för honom innestående premiereserven till pensionsfonden för civila tjänst innehavare. Härav framginge att till pensionsfonden stundom kunde komma att överföras årsavgifter för flera år än som i det särskilda fallet på grund av delägarskapet i kassan tillgodoräknades vederbörande; men detta hade ansetts riktigt med hänsyn till att kassan befriades från all skyldighet att pensionera ifrågavarande delägare; varjämte borde framhållas, att staten i andra fall genom medgivande att tillgodoräkna tjänstetid i extra provinsialläkartjänst påtagit sig utsträckt pensioneringsskyldighet utan att erhålla någon kompensation. Varken kassan eller vederbörande delägare kunde anses hava genom en sådan anordning lidit någon som helst orätt, då ju kassan befriats från sin förbindelse och delägaren fått i pension mer än vad han enligt hittills gällande bestämmelser kunnat göra anspråk på.

Något särskilt anslag för bestridande av de ökade pensioner, som skulle bliva en följd av det föreslagna tillgodoräknandet av tjänstår såsom extra provinsialläkare, erfordrades icke. Då viss tid i extra provinsialläkartjänst tillgodoräknades vederbörande såsom tjänstår i statstjänst, bleve det ingen skillnad mellan den del av pensionen, som grundades på verklig statstjänst, och den, som följde av tillgodoräknade år i extra provinsialläkartjänst, utan hela pensionen behandlades i enlighet

med bestämmelserna i den civila pensionslagen och bestredes på sätt om sådan pension vore bestämt.

På grund av det anförda har pensionskommittén hemställt, att Kungl. Maj:t måtte

Kommitténs
hemställan.

dels föreslå riksdagen att, under förutsättning att till reglementet för extra provinsialläkarnas pensionskassa göres ett tillägg i huvudsaklig överensstämmelse med nedan angivna förslag, medgiva, att beträffande den, som den 1 juli 1923 är förste provinsialläkare eller provinsialläkare och förut varit anställd såsom extra provinsialläkare, så ock beträffande den, som vid nämnda tidpunkt är anställd såsom extra provinsialläkare och sedermera blir innehavare av tjänst såsom förste provinsialläkare eller provinsialläkare, må i fråga om rätt till pension och tjänstårsberäkning enligt lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension gälla:

1) att, sedan från tjänstgöringstiden såsom extra provinsialläkare avdragits sju år, två tredjedelar av återstående tiden räknas lika med tjänstetid i statens tjänst; samt

2) att därutöver må i förekommande fall av återstående tredjedelen tillgodoräknas uti ifrågavarande avseende så många år, som motsvara den tid, för vilken årsavgift av vederbörande såsom delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa innestår hos kassan;

dels ock, vid bifall till vad ovan föreslagits, besluta, att § 20 i reglementet för extra provinsialläkarnas pensionskassa skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 20.

Berättigad — — — — — årligen.

Där delägare, som befordrats till förste provinsialläkare eller provinsialläkare, fått för pension i sådan egenskap enligt lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension tillgodoräkna sig tjänstetid såsom extra provinsialläkare på grund av därom gällande stadgande, skall pensionskassans direktion på anmälan av statskontoret låta till pensionsfonden för civila tjänst innehavare utbetala ett belopp, motsvarande den för sådan delägare i kassan avsatta reserven, efter avdrag i förekommande fall av så stor del därav, som erfordras för bestridande av den tilläggspension, som må åligga kassan att utgiva till delägaren.

Direktionen över extra provinsialläkarnas pensionskassa har i yttrande över pensionskommitténs förslag förklarar sig, i likhet med kommittén, anse de nuvarande pensionsförhållandena för provinsialläkarkåren icke vara på ett fullt tillfredsställande sätt ordnade samt framhållit, att kom-

Direktionen
över extra
provinsial-
läkarnas
pensions-
kassa.

mittens förslag otvivelaktigt måste anses innebära en avsevärd förbättring härutinnan. Mot förslaget syfte har direktionen följaktligen icke haft något att erinra.

Vad däremot beträffar sättet för genomförande av detta syfte har direktionen framlagt ett eget förslag, vilket går ut på att den tilläggs-pensionering, som för närvarande åligger kassan, skulle fortfarande bibehållas och utvidgas. Här om yttrar direktionen:

Kommitténs förslag innebure på det hela taget endast en ändrad form för den tilläggs-pensionering, som hittills ålegat kassan. Det syntes ligga närmare till hands att låta kassan bibehålla detta åliggande med den utvidgning därav, som kunde vara påkallad. För respektive befattningshavare kunde såväl det ena som det andra vara lika fördelaktigt, och kostnaderna för pensioneringen behövde icke, så vitt direktionen kunde finna, bli större i ena eller andra fallet. Kommitténs förslag vore tydligen praktiskt utförbart, men lika utförbart, enklare och mera i överensstämmelse med kassans uppgift syntes vara att till fullo utnyttja kassans resurser att i förekommande fall själv tilldela tilläggs-pensioner, således så långt de för respektive delägare inestående reserver förslå.

Då högsta pensionen för provinsialläkare, vid kassans inrättande fastställd till 4,000 kronor, sedermera blivit höjd till 5,000 kronor, utan att kassan ålagts att utfylla provinsialläkares pension till högre belopp än 4,000 kronor, hade i verkligheten kassan, utan någon motsvarande minskning i inkomster, i viss mån dispenserats från sin förbindelse att tilldela tilläggs-pension. En ytterligare avlastning av denna förbindelse skulle inträda genom antagande av pensions-kommitténs förslag om tjänstårsberäkning för viss del av tjänstetiden såsom extra provinsialläkare, men denna avlastning ville kommittén kompensera medelst premie-reservernas avstående till annan pensionsfond. Direktionen funne för sin del riktigare att återställa kassans åliggande i avseende å tilläggs-pensionering till vad därmed ursprungligen avsetts, nämligen att, så långt avsatt premiereserv försloge, bereda möjlighet för extra provinsialläkare, som befordrats till ordinarie, att erhålla hel statspension eller åtminstone högsta möjliga statspension utan hinder därav, att tjänstgöring såsom extra provinsialläkare ej finge tillgodoräknas för sådan pension. Att kassans pensionering av extra provinsialläkare, som ännu vid pensionsåldern kvarstode i sådan tjänst, ej avsåge högre belopp än 4,000 kronor, kunde ej utgöra något hinder härför, eftersom tilläggs-pensionen i allt fall måste begränsas till det belopp, som motsvarade den för respektive delägare avsatta reserven.

Därest de av direktionen sålunda framlagda synpunkterna skulle vinna beaktande, borde, framhåller direktionen, ovanberörda moment 2 i pensionskommitténs förslag till bestämmelser i fråga om rätt till pension och tjänstårsberäkning för sådana nuvarande förste provinsialläkare och provinsialläkare, vilka tidigare varit anställda såsom extra provinsialläkare, ävensom för nuvarande extra provinsialläkare, vilka sedermera bleve befordrade till provinsialläkare eller förste provinsialläkare, helt utgå, varjämte till moment 1 av nämnda förslag borde fogas närmare

angivet tillägg. Vidare borde vissa angivna ändringar av föreskrifterna i §§ 1 och 20 av det för pensionskassan gällande reglementet vidtagas.

Direktionen har slutligen framhållit, att det vid bifall till direktionens ifrågavarande förslag kunde inträffa, att tilläggs pensionen komme att uppgå till högre belopp än som erfordrades för att bereda hel pension, det vill säga att statspensionen nedsattes i motsvarande mån till lägre belopp än den eljest skulle uppgått till. Men detta stode i överensstämmelse med pensionskommitténs uppfattning att den utsträckta rätten till tjänstårsberäkning ej kunde medgivas utan att kassans resurser fullt toges i anspråk.

I infortrat utlåtande den 30 januari 1923 lämnar medicinalstyrelsen till en början några uppgifter rörande antalet provinsialläkar- och extra provinsialläkardistrikt i landet och om den blivande inbördes ställningen mellan de två slagen av läkardistrikt.

Medicinal-
styrelsen.

Enligt 1922 års riksdags beslut ökades antalet provinsialläkartjänster med tio. Med förut beviljade tjänster uppgå alltså de ordinarie provinsialläkartjänsterna till 242. Av dessa äro nu 230 anordnade med till omfattning och station fastställda provinsialläkardistrikt. De extra distrikten äro ännu till antalet 97, men kunna inemot ett tiotal distrikt väntas bliva indragna samtidigt med inrättandet under innevarande år av återstående ännu ej fastställda tolv ordinarie distrikt.

1916 års provinsialläkardistriktskommittés förslag om reglering av provinsialläkardistrikt i riket avsåg visserligen att inom de närmaste åtta åren nedbringa antalet extra distrikt med ytterligare ett åttiotal distrikt, så att enligt planen endast femton extra distrikt skulle återstå. Huruvida denna plan skall hinna helt genomföras på den föreslagna tiden återstår ännu att se. Även den tid av minst åtta år, som beräknats, synes för övrigt så pass lång, att man icke kan, såsom pensionskommittén gjort, utgå från en redan nu verkställd nästan fullständig indragning av de extra distrikten. Härtill kommer, att behovet av läkarkrafter å rikets landsbygd icke är stillastående utan stätt i ständigt ökning, vilket redan kommit till synes i krav på ytterligare läkartjänster å olika platser i riket. Detta krav har på ett par ställen visat sig så oavvisligt, att nya extra provinsialläkardistrikt måst inrättas i avvaktan på att framdeles kunna förändras till ordinarie.

Vid nu antydda förhållanden finner medicinalstyrelsen, att frågan om avveckling av extra provinsialläkarnas pensionskassa måste helt lämnas å sido. Däremot kunde tänkas, att kassan framdeles komme att hårdare anlitas genom utkrävande av tilläggs pensioner, eftersom en övergång från extra provinsialläkartjänst till ordinarie statstjänst torde bliva allt vanligare.

Ett mera definitivt ordnande av de extra provinsialläkarnas rätt att vinna en skälig pension, även efter det sådan övergång ägt rum, anser

därför styrelsen böra tagas under allvarligt övervägande, varvid i främsta rummet hänsyn borde tagas till de extra provinsialläkare, som icke blivit delägare i nämnda kassa eller av andra skäl icke kunde göra anspråk på någon som helst tilläggspension.

Vad angår pensionskommitténs förslag i fråga om tillgodoräknande av vissa år såsom extra provinsialläkare för pension såsom provinsialläkare eller förste provinsialläkare anser medicinalstyrelsen, att kommittén icke tagit tillräcklig hänsyn till de extra provinsialläkarnas arbete till gagn för staten och det allmänna. Av olika myndigheter hade vid flerfaldiga tillfällen — senast i propositionen nr 262/1921 (sid. 17) av dåvarande chefen för socialdepartementet — erkänts och framhållits, att en extra provinsialläkare hade samma skyldigheter som en ordinarie provinsialläkare, samtidigt med att han utnämndes av statsmyndighet (medicinalstyrelsen) och räknade tjänstår i likhet med civila läkare i statens tjänst. Under framhållande av att järnvägläkare, fängesläkare m. fl., vilka hade denna sin anställning vid sidan av sin egentliga läkarverksamhet, åtnjöte tjänstår för statspension alldeles oberoende av omfattningen av sin verksamhet som tjänsteläkare och utan att själva bidra till sin pensionering samt att även icke-ordinarie statstjänstemän räknade tjänstår för pension utan att erlägga någon pensionsavgift, har styrelsen funnit de extra provinsialläkarna hava goda skäl för att få motsvarande rättighet, fastän de icke åtnjuta lön enbart av statsmedel.

Under återopande av vad sålunda anförts har styrelsen ansett sig böra hävda den av styrelsen redan tidigare uttalade uppfattningen, att extra provinsialläkarna böra medgivas rätt att efter befordran till ordinarie statstjänst tillgodoräkna sig i pensionshänseende samtliga tjänstår såsom extra provinsialläkare.

Vid tillämpning av detta styrelsens förslag skulle enligt styrelsens mening även vinnas större rättvisa, i det att förmånen att räkna tjänstår såsom extra provinsialläkare för pensionering icke begränsades till endast provinsialläkare och förste provinsialläkare utan komme att omfatta varje innehavare av statstjänst, som förut varit extra provinsialläkare. Vad särskilt beträffade provinsialläkare syntes nämnda rätt, om så ansåges erforderligt, kunna förenas med rätten att efter uppnådda 62 år kvarstå i tjänst intill fyllda 65 år, därest så av medicinalstyrelsen prövades kunna ske med hänsyn till vederbörandes hälsotillstånd och distriktets svårskötthet, därvid för de provinsialläkare, som förut varit delägare i pensionskassan, bestämmelserna om tilläggspension kunde uteslutas.

Ansåges emellertid kassans resurser böra helt utnyttjas, syntes styrelsen större hinder icke möta att låta kassan i förekommande fall, på

sätt direktionen för pensionsanstalten föreslagit, tilldela tilläggspensioner så långt de för resp. delägare inestående reserver försloge och utan att pensionsmaximum överskredes. Dessa tilläggspensioner borde emellertid utgå till pensionerade innehavare av all statstjänst, vilka förut varit delägare i kassan.

Slutligen har medicinalstyrelsen uttalat önskvärdheten av att, därest de av pensionskommittén och direktionen för pensionskassan avgivna förslagen komme att läggas till grund för bestämmelse i ämnet, förslagen måtte utvidgas i den mån, att varje ordinarie innehavare av statstjänst, som förut varit extra provinsialläkare, medgäves rätt att på föreslaget sätt tillgodoräkna sig sina tjänstår såsom extra provinsialläkare, dock att detta tillgodoräknande för innehavare av annan statstjänst än förste provinsialläkar- och provinsialläkartjänst borde i första hand, utan avdrag av 7 år, omfatta $\frac{2}{3}$ av hela den ifrågavarande tjänstetiden.

I infortrat utlåtande den 17 februari 1923 påpekar statskontoret, Statskontoret. att medicinalstyrelsen, oaktat styrelsen tidigare uttalat, att stadgande om rätt för provinsialläkare att i pensionshänseende tillgodoräkna sig tjänstår såsom extra provinsialläkare icke vore erforderligt, så länge extra provinsialläkarnes pensionskassa ägde bestånd, nu ansett frågan böra lösas på det sätt att förste provinsialläkare och provinsialläkare medgives rätt att för pension räkna sig tillgodo hela sin tjänstgöring såsom extra provinsialläkare. Med anledning härav erinrar statskontoret, att i sådant fall tjänstaldern för erhållande av full pension borde för ifrågavarande läkare åter höjas till vad som var stadgat före år 1912, nämligen till 27 år för provinsialläkare och 30 år för förste provinsialläkare. Vidare skulle ett sådant medgivande, som innebure ett frångående av nu gällande principer för beräkning av tjänstår för statspension, utgöra ett föregripande av den prövning rörande tjänstårsberäkning i allmänhet, som torde komma att äga rum i sammanhang med utarbetandet av ny civil pensionslag. Statskontoret förklarar sig därför icke kunna biträda medicinalstyrelsens berörda förslag, utan ansluter sig till kommitténs uppfattning att saken bör kunna nöjaktigt ordnas genom att den nuvarande generationen av ifrågavarande läkare får på föreslaget sätt tillgodoräkna en del av sin tjänstgöring såsom extra provinsialläkare.

Vidkommande den av direktionen för extra provinsialläkarnas pensionskassa föreslagna anordningen med utvidgad rätt till tilläggspension ur nyssnämnda kassa framhåller statskontoret, att en dylik anordning skulle tillgodokomma blott de få läkare, som äro delägare i kassan, och alltså ej innebära en tillfredsställande lösning för den nuvarande generationen

läkare i dess helhet, varjämte det kunde starkt ifrågasättas, om en sådan utvidgning av kassans verksamhet borde ifrågakomma, då enligt den av provinsialläkardistriktkommittén föreslagna och av riksdagen godkända planen för provinsialläkardistriktens ordnande antalet extra provinsialläkartjänster vore avsett att under de närmaste åren minskas till ett fåtal och en avveckling av kassans verksamhet väl i sådant sammanhang måste väntas komma i fråga. Visserligen hade medicinalstyrelsen upplyst, att nya extra provinsialläkardistrikt måst i vissa trakter inrättas i avvaktan på att framdeles kunna förändras till ordinarie, men det torde dock vara uppenbart, att utvecklingen på detta område ginge mot en inskränkning i största möjliga mån av de extra distrikten.

Vid ärendets föredragning i statskontoret var statskommissarien Ouchterlony av skiljaktig mening och ansåg, att rätt till beräkning av tjänstår såsom extra provinsialläkare borde tillkomma även dem, som före den 1 juli 1923 varit förste provinsialläkare eller provinsialläkare, men övergått till annan ordinarie statstjänst.

Departementschefen.

Av det anförda torde vara uppenbart, att pensionsförhållandena icke äro tillfredsställande ordnade för dem, som nu tillhöra provinsialläkarkåren. Pensionskommitténs förslag till avhjälpande av bristerna härutinnan innebär, att en viss del av tjänstetiden såsom extra provinsialläkare skulle få tillgodoräknas för pension enligt lagen om civila tjänst innehavares rätt till pension. Denna rätt till tjänstårsberäkning skulle tillkomma den, som den 1 juli 1923 är förste provinsialläkare eller provinsialläkare och förut varit anställd såsom extra provinsialläkare, så ock den, som vid nämnda tidpunkt är anställd såsom extra provinsialläkare och sedermera blir innehavare av tjänst såsom förste provinsialläkare eller provinsialläkare. Regeln för tjänstårsberäkning skulle vara den att, sedan från tjänstetiden såsom extra provinsialläkare avräknats 7 år, två tredjedelar av den återstående tiden skulle få tillgodoräknas, och detta oavsett om läkaren därunder varit delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa eller icke. Dessutom skulle den, som varit delägare i kassan, äga att av den ytterligare tredjedelen av tjänstetiden såsom extra provinsialläkare tillgodoräkna sig så många år, som motsvara den tid, för vilken årsavgifter för läkaren inestå i kassan. Dock skulle härför och för tillgodoräknande överhuvud taget av tjänstgöring såsom extra provinsialläkare förutsättas, att de premiereserver, som inestå i kassan för respektive delägare, överfördes till fonden för civila tjänst innehavares pensionering, med undantag allenast för vad kassan kunde behöva hava i behåll för bestridande av densamma åliggande tilläggspensionering.

Detta överförande skulle ske efter hand, allt eftersom pensioner enligt den civila pensionslagen beviljades åt förste provinsialläkare och provinsialläkare, som varit delägare i kassan.

Samtliga i ärendet hörda myndigheter äro ense därom, att förslaget skulle innebära en betydande förbättring av pensionsförhållandena för den nuvarande generationen av provinsialläkare och extra provinsialläkare. Direktionen för extra provinsialläkarnas pensionskassa anser emellertid, att den åsyftade pensionsförbättringen skulle på ett mera praktiskt och enkelt sätt ernås genom vidare utveckling av den nuvarande anordningen med tilläggs pensioner i vissa fall från nyss nämnda kassa. Medicinalstyrelsen finner kommitténs förslag böra utvidgas därhän, att om möjligt hela tjänstgöringstiden såsom extra provinsialläkare bör i pensionshänseende få tillgodoräknas och detta även andra innehavare av ordinarie statstjänst än förste provinsialläkare och provinsialläkare.

För min del kan jag ansluta mig till pensionskommitténs förslag beträffande såväl omfattningen av förslaget som sättet för dess genomförande. Att ytterligare utveckla pensionskassans verksamhet genom en utvidgning av systemet med tilläggs pensioner finner jag av de skäl, som statskontoret anfört, icke böra ifrågakomma. Och medicinalstyrelsens förslag om rätt för jämväl annan statstjänare än förste provinsialläkare och provinsialläkare att få tillgodoräkna sig tjänstetid såsom extra provinsialläkare innefattar ett spörsmål, som icke lämpligen kan lösas förrän i samband med hela frågan om tillgodoräknande i pensionshänseende av annan verksamhet än i statstjänst.

Lika med pensionskommittén anser jag ett bifall till dess förslag icke kräva anvisande av ett särskilt anslag för bestridande av ökningen i pensionerna, då dessa pensioner i sin helhet skulle komma att behandlas i enlighet med den civila pensionslagens bestämmelser och bestridas på samma sätt som andra däri avsedda pensioner.

Pensionskommittén har även framlagt förslag till förhöjning av den avgiftsfria statspensionen till vissa äldre extra provinsialläkare, nämligen till dem, som redan vid 1912 års ingång uppnått en ålder av 45 år. I förevarande avseende yttrar pensionskommittén i huvudsak följande.

För denna grupp av extra provinsialläkare hade inrättats den särskilda avgiftsfria statspensionen å 1,500 kronor enligt de närmare bestämmelser, som i förenämnda kungörelse den 30 december 1911 funnes angivna. Förebilden till denna pensionering hade hämtats från den några år tidigare anordnade pensioneringen för äldre lasarettsläkare, vilka icke ansetts kunna bliva delägare i den då upprättade lasarettsläkarnas pensionskassa. Under det att vad sistnämnda läkare

*Förhöjning
av den av-
giftsfria stats-
pensionen för
vissa extra
provinsial-
läkare.*

beträffade bidrag ålagts vederbörande landsting eller stad, som avlönat lasarettsläkaren, ansågs emellertid dylikt bidrag icke kunna åläggas, när det gällde extra provinsialläkare, då ju i många fall landsting icke tagit befattning med dessas avlönande; men det förutsattes, att likväl bidrag skulle genom landstings ingripande utgå, så att pensionen måtte kunna bli något högre. Bland de extra provinsialläkare, som hittills erhållit denna statspension, hade visserligen några undfått ytterligare pension genom vederbörande landsting, men andra däremot hade icke erhållit något tillskott utöver den jämförelsevis obetydliga statspensionen å 1,500 kronor. Från flera håll hade yrkanden framkommit om att staten måtte i någon mån bättre sörja för dessa äldre extra provinsialläkares pensionering; varvid framhållits att, då antalet sådana läkare numera endast utgjorde 12, kostnaden icke skulle bli särdeles betungande.

Pensions-
kommitténs
förslag.

Det syntes visserligen kommittén icke uteslutet, att en eller annan av dessa extra provinsialläkare kunde i sammanhang med pågående omorganisation komma att vinna befordran till provinsialläkare och därigenom, vid bifall till kommitténs i det föregående omförmälda förslag, få sin pensionering ordnad på ett fullt tillfredsställande sätt. Men så syntes icke kunna förväntas äga rum med dem alla; och då det icke torde kunna förnekas, att det nu medgivna pensionsbeloppet av statsmedel vore i och för sig alltför litet för att erbjuda nödortftig försörjning för en läkare på ålderdomen, syntes det kommittén — vilken icke kunde förorda framställt yrkande att dylik statspension skulle tillkomma även den, som vid 1912 års ingång var mellan 40 och 45 år — vara billigt, att pensionen i någon mån höjdes. Vid övervägande av lämpligaste sättet för beredande av en förbättring i detta avseende hade kommittén ansett, att staten borde lämna ytterligare 500 kronor till denna pension, vilken alltså skulle uppgå till minst 2,000 kronor, samt att, därest landsting, kommun eller enskilda, som bidragit till vederbörandes avlöning, anslagit medel till hans pensionerande, av statsverket måtte ytterligare beviljas ett däremot svarande belopp, dock högst 500 kronor. Genom en sådan anordning syntes det vara att förvänta, att vederbörande löngivare, som alltså genom en jämförelsevis obetydlig uppoffring kunde bereda en avsevärd pensionsförbättring, icke skulle undandraga sig att bidraga.

I sammanhang med nyss nämnda förslag rörande vissa ännu i tjänst varande extra provinsialläkare har kommittén funnit sig böra förorda, att pensionsförbättring skulle beredas även de extra provinsialläkare, som redan pensionerats med tillämpning av förenämnda kungörelse den 30 december 1911. Av fyra nu levande sådana pensionärer hade, enligt vad kommittén inhämtat, tre utöver statspensionen erhållit pensionsbidrag från annat håll till sådant belopp, att sammanlagda pensionsförmånen

belöpte sig till respektive 5,500 kronor, 3,300 kronor och 3,000 kronor. Den fjärde, som dock syntes hava i nära tjugu år tjänstgjort såsom extra provinsialläkare, åtnjöte endast statspensionen å 1,500 kronor. I nära anslutning till sistberörda av kommittén gjorda förslag har kommittén ansett sig böra föreslå, att ett fast belopp av 500 kronor utöver den nuvarande statspensionen måtte beviljas av statsmedel, och därutöver ytterligare högst 500 kronor under förutsättning av motsvarande bidrag från landsting, kommun eller enskilda; varvid dock kommittén, då det här gällde förbättring av redan utgående pension, förordat, att ifrågavarande förhöjning av statsmedel endast borde utgå i den mån densamma jämte från annat håll beviljat pensionsbidrag icke överstege 1,500 kronor.

Beträffande de medel, som skulle erfordras för genomförandet av berörda förslag, har kommittén framhållit, att det nuvarande anslaget å 15,000 kronor till bestridande av statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare plägade utvisa besparing. Vid sådant förhållande och då anslaget vore av förslagsanslags natur, syntes under närmaste tiden icke någon höjning av anslaget behöva äga rum.

Mot pensionskommitténs förslag om höjning av den pension, som utgår eller efter den 1 juli 1923 kommer att utgå jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 30 december 1911 förklarar sig medicinalstyrelsen icke hava något att erinra; dock vill styrelsen i detta sammanhang tillstyrka, att kungörelsen ändras till att omfatta även sådana extra provinsialläkare, som den 1 januari 1912 hade uppnått en ålder av 40 år.

Medicinalstyrelsen.

I sitt förenämnda utlåtande den 17 februari 1923 har statskontoret icke funnit anledning till erinran mot pensionskommitténs förslag i denna del.

Statskontoret.

Då en förbättring av ifrågavarande extra provinsialläkares pensionsförhållanden uppenbarligen är påkallad och pensionskommitténs förslag härutinnan synes mig väl avvägt, får jag förorda detsamma. Jag kan alltså icke biträda medicinalstyrelsens förslag om ändring av den nu gällande åldersgränsen. Lika med pensionskommittén anser jag genomförandet av dess förslag icke för närvarande påkalla höjning av förslagsanslaget till bestridande av statens andel i kostnaden för pensionering av extra provinsialläkare.

Departementschefen.

Hemställan. På grund av vad jag här ovan i skilda hänseenden anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att, under förutsättning att till reglementet för extra provinsialläkarnas pensionskassa göres ett tillägg i huvudsaklig överensstämmelse med det av mig förordade förslaget, beträffande den, som den 1 juli 1923 är förste provinsialläkare eller provinsialläkare och förut varit anställd såsom extra provinsialläkare, så ock beträffande den, som vid nämnda tidpunkt är anställd såsom extra provinsialläkare och sedermera blir innehavare av tjänst såsom förste provinsialläkare eller provinsialläkare, må i fråga om rätt till pension och tjänstårsberäkning i sådan egenskap enligt lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension gälla:

1) att, sedan från tjänstgöringstiden såsom extra provinsialläkare avdragits sju år, två tredjedelar av återstående tiden räknas lika med tjänstetid i statens tjänst, samt

2) att därutöver må i förekommande fall av återstående tredjedelen tillgodoräknas uti ifrågavarande avseende så många år, som motsvara den tid, för vilken årsavgift av vederbörande såsom delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa inestår hos kassan;

dels att beloppet av den pension av statsmedel, som efter ingången av juli 1923 beviljas med tillämpning av bestämmelserna i kungörelsen den 30 december 1911 angående rätt till pension för vissa extra provinsialläkare, som icke äro delägare i extra provinsialläkarnas pensionskassa, skall utgöra lägst 2,000 kronor för år ävensom att denna pension må av statsmedel ökas med ytterligare högst 500 kronor för år, i den mån minst ett motsvarande belopp årligen såsom bidrag till pensionen lämnas av landsting, kommun eller enskilda;

dels ock att den, som före ingången av juli 1923 pensionerats med tillämpning av bestämmelserna i nyssnämnda kungörelse, må utöver statspensionen å 1,500 kronor från och med den 1 juli 1923 åtnjuta av statsmedel ett fast tillägg av 500 kronor för år räknat samt därutöver ytterligare högst 500 kronor för år, i den mån minst ett motsvarande belopp årligen såsom bidrag till pensionen utgår från landsting, kommun eller enskilda, dock att nämnda förhöjningar av statsmedel icke må

utgå med högre sammanlagt belopp än att detta, jämte vad vederbörande från annat håll åtnjuter, icke överstiger 1,500 kronor för år räknat.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl Stålhammar.
